

ADAM MICHNA
Z OTRADOVIC

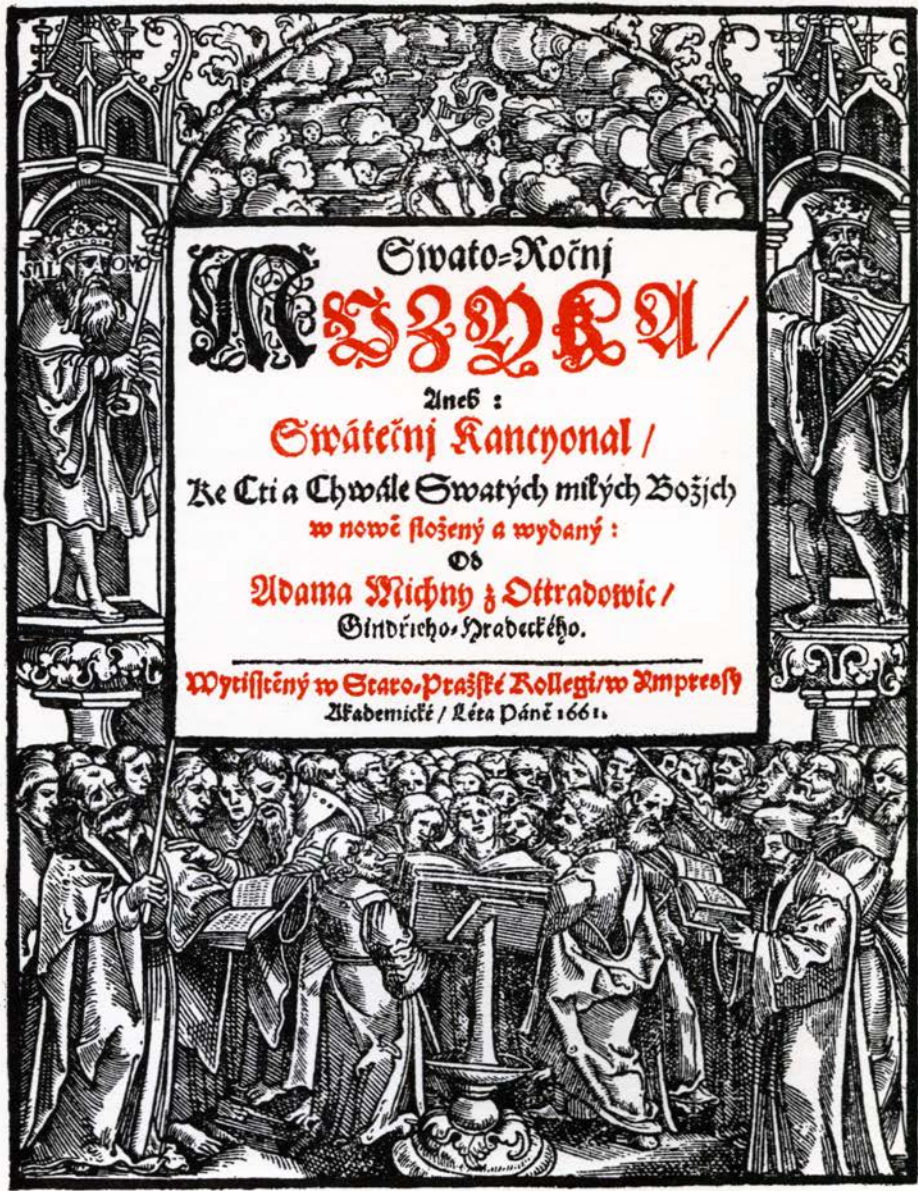
VÁNOČNÍ
MUZYKA

P R A H A 1 9 4 0

Knihkupectví „U svatého Jindřicha“

B O H U S L A V R U P P

Svato=Noční
MSSZMRV /

aneb :

Sváteční Kancional /

Ke Cti a Chvále Svatých milých Božjch

w nowě složený a wydány :

Os

Adama Michny z Ottradowic /

Střídřicho, Hradckého.

Wytisčeny w Staro. Pražské Kolegiu w Impressy

Akademičké / Léta Páně 1661.

Adam Michna z Otradovic

Vánoční muzyka

PÍSNĚ A KOLEDY

Z barokového tisku vydal

VILÉM BITNAR

P R A H A

KNIHKUPECTVÍ „U SVATÉHO JINDŘICHA“

BOHUSLAV RUPP

1 9 4 0

ADAM MICHNA Z OTRADOVIC
SVATOROČNÍ MUZYKA

I 6 6 I

PÍSEŇ ADVENTNÍ

RORATE COELI

O NAROZENÍ PÁNA KRYSTA

POZDRAVENÍ DĚTÁTKA JEŽÍŠE

NEBESKÝ SLAVÍČEK

ANDĚLSKÉ ZVĚSTOVÁNÍ

ZVÁNÍ K JESLIČKÁM PÁNA KRYSTA

Ó SRDCE MÉHO MILÁČKU!

VÍTÁNÍ NAROZENÉHO PÁNA KRYSTA

K PACHOLÁTKU JEŽÍŠI NA DEN NAROZENÍ PÁNĚ

P Í S E Ň A D V E N T N Í

Hle, přijde Pán Spasitel náš,
zdávná žádaný Mesyáš,
    hospodu mu přichystejme,
    všickni ho k sobě vítejme,
neb on jest Vykupitel náš.

Zdvořile se k němu mějme,
do chléva ho nevolejme:
    jest vzáctný host, božské plémě,
    všemocný pán nebe země,
vzáctnou hospodu chystejme.

V srdci at' se mu byt strojí,
pán lásky o srdce stojí:
    kdo ho žádáš hosta míti,
    hled' srdce čistotné míti,
nevediž ho k hříchův hnoji.

Skrze svátostní pokání,
pravé hříchův oplakání
    smej škaredost nepravosti,
    vyžeň z srdce smrad chlípnosti,
at' jest hodné přebývání.

At' místo není studené,
vroucí láska mráz zažene:
    opatrnost hlídej dvěří,
    samému *Krystu* otevři,
at' jsou všem jiným zavřené.

Krásné čalouny všech ctností
rozvěš stálost s horlivostí,
    at' se všecko jasně třpytí,
    vzáctný host má k nám přijíti,
uctěmež ho dle možností.

Krásnou kolíbkou s plénkami
zjedná štědrost almužnami,
    neb kdo chudého odívá,
    Pána *Ježíše* přikrývá,
jest ten příjem z Písma známý.

O kašičku není péče,
krmíšli chudé, člověče,
    sladkou kaší krmíš Krysta,
    čeká tě odplata jistá,
věčnýt' med v nebi poteče.

Dobrá vůně jest modlení,
bez toho ať srdce není,
    jakož ani bez světlosti,
    svět' tedy příkladem ctnosti,
tot' jest nejlepší svícení.

Zpěv se ještě nedostává,
ten se andělům nechává,
    tí' budou sladce zpívati,
    hosta obveselovati,
zpívajíc své staré: *Sláva*.

Hospodu jsme připravili,
přijd' tedy, hoste přemilý,
    přijd' *Ježíši* vinšovaný,
    celým srdcem milovaný,
čekáme tě každou chvíli.

RORATE COELI

Rosu dejte ó nebesa z hůry!
Bože Otče všemohoucí,
dej z nebe rosu žádoucí,
dej Syna v život Panny,
dcery Svaté Anny.

Oblacy dštěte Spravedlivého!
Prostež svatí andělové,
překrásní boží Trůnové,
ať přispějí Syn Boží,
hříchy světa složí.

Otevři se, otevři se země!
Porod' nám, Panenko čistá,
porod' Spasitele Krysta,
vydej panenská země,
vydej božské plémě.

Hle, Pán přijde a všickni svatí s ním!
koho jsme zdávna žádali,
již jsme št'astně vyžádali,
Marya ho počala,
v životě objala.

Veselte se všickni národové!
těš se lidské pokolení,
neb se blíží tvé spasení,
uhlídáš v lidském těle
tvého Spasitele.

Pospěš ó Spasyteli žádoucí!
pospěš naše potěšení,
vysvobod' nás z zatracení,
přijď' *Ježíši* laskavý,
Mesiáši pravý.

O N A R O Z E N Í P Á N A K R Y S T A

Děťátku my prozpěvujme,
by pospalo,
všemu světu vypravujme,
co se dalo.
Nynej, všeliké stvoření,
nynej, zpívej,
v tom nejlepší zalíbení
vždy tvé mívej.

Panna syna porodila,
divné věci,
panenství však neztratila,
divné řeči!
Nynej, panenský synáčku,
odpočívej,
nynej, všemocný panáčku,
lehce zdřímej.

Dcera matkou jest zůstala,
Otec Synem,
již, ó lidské pokolení,
víc nezhyne.
Nynej, nynej, ó paňátko,
ó mocnáři,
nynej, překrásné robátko,
krásné v tváři.

Pastuškové navštívili
svého Pána,
jemu poklonu činili
hnedky z rána.
Nynej, panenská růžičko,
kvítku krásný,
nynej, předrahá perličko,
slunce jasný.

I my tedy to srdýčko
navštěvujme,
zahřeje nás to slunýčko,
prozpěvujme:
Nynej, ó naše spasení,
usni tiše,
nynej, smutných potěšení,
nynej spíše.

POZDRAVENÍ DĚTÁTKA JEŽÍŠE

Sličné pacholátko,
vítej, Synu Boží,
milostné dět'átko,
vítej, světa zboží:
    Mesyáši pravý,
    králi věčné slávy,
    vítej, ctné dět'átko,
    milé nemluvňátko!

Ach, kdož tě tak snížil,
    jenž v nebi kraluješ,
kdo tě tak obtížil,
    jenž v světě panuješ:
    láska tě snížila,
    láska obtížila,
    proč nás tak miluješ,
    proč se tak snižuješ?

Z nebe jsi poslaný,
    ó překrásný kvítku,
z té vonné zahrady,
    z nebeských příbytků:
    ó lilium vonné,
    potěšení hojné
    všech truchlých, soužených,
    v bídách postavených.

Osypte kvítkami
    ten kvíteček krásný,
ozdobte hvězdami
    to slunýčko jasné:
    jenž lásky své září
    mé srdce proráží,
    ó krásno rozmilá,
    ó růže spanilá.

Sem všickni ptáčkové
k Pánu pospíchejte,
vy lesní žáčkové
líbezně zpívejte:
pospěšte, zpívejte,
čest a chválu vzdejte
dět'átku milému,
Ježíši malému.

Vší jest hoden chvály
Bůh pro nás vtělený,
to dět'átko malý,
nám dnes narozený:
ó nestíhlá milost,
mého srdce libost,
překrásný Ježíši,
poklade všech duší!

NEBESKÝ SLAVÍČEK
K CHVÁLE BOŽÍ SLADCE PROZPĚVUJÍCÍ
DIVNÉ BOŽÍ NAROZENÍ

Prosíme tě, ó růžičko,
krásný Ježíši,
dej nám promluvit slovíčko,
rozmilý Ježíši.

Pověz upřímně, pověz nám
pravdu, Ježíši,
co tě s nebe stáhlo sem k nám,
spanilý Ježíši.

Proč jsi se narodil malý,
velký Ježíši,
jenžs na nebi neobsáhlý,
ó malý Ježíši?

Ty jsi bohatý přespříliš,
chudý Ježíši,
proč v chlévě tak chudý ležíš,
bohatý Ježíši?

Jenžs obr silný na nebi,
dítě Ježíši,
proč jsi tak mdlý zde na zemi,
ó silný Ježíši?

Ó mé slunce, kde máš svůj blesk
skrytý, Ježíši,
proč svůjs tak zatměl paprslek,
ó světlý Ježíši?

Ó světa láska a radost,
milý Ježíši,
zapal v mém srdci tvou milost,
ohnivý Ježíši.

Vem mé srdce a dej mi své,
dobrý Ježíši,
učiň, ať ze dvou jedno je,
laskavý Ježíši.

Cot' se v něm nelíbí, vyčist',
čistý Ježíši,
abych byl všeho zlého čist,
milostný Ježíši.

Všecko, co tobě odporné,
sladký Ježíši,
dej, ať mně jest též protivné,
medový Ježíši.

Bez tebe nechci živ býti,
choti Ježíši,
lépe mi s tebou umříti,
živote Ježíši.

Sláva bud' Otci věčnému,
všech Stvořiteli,
i jeho Synu milému,
světa Spasiteli.

Sláva bud' Duchu Svatému,
Posvětiteli,
v Trojici nerozdílnému,
duše Těšiteli!

ANDĚLSKÉ ZVĚSTOVÁNÍ

Nuž, andělíčkové,
boží poslíčkové,
zvěstujte noviny,
Syn boží jediný
Krystus se narodil,
host se k nám zahodil.

Divné narození
k lidskému spasení!
Zpívejte vesele
ke cti Spasytele,
hosta k nám vítejme,
dět'átku zpívejme!

V chlévě má místečko
co ptáček hnízdečko,
hřejí vůl, oslíček,
ze všech stran větříček
přeprudce zavívá,
čím Panna odívá.

Do slámy, do sena,
jaká to proměna!
vložila synáčka,
krásného miláčka,
vložila v jesličky
dět'átko maličký.

Třese se miláček,
ten světa panáček,
půjč peří, hrdličko,
způsob ty, matičko,
měkké poduštičky,
zaviň ty oudičky.

Ach, vyskoč slunýčko,
zahřej to hnízdičko,
zahřej tvou teplostí
i služ v té ouzkosti,
posluž miláčkovi,
Panny synáčkovi.

Hle, cedí slzyčky
ty krásné očičky,
nijakž své neřesti
nepláčou, neštěstí:
lidské nepravosti
jsou původ žalosti.

Aspoň pastuškové
jdou, ti sprost'áčekové,
vnově zrozeného
synáčka krásného
pěkně pozdravují,
dary obětují.

Andělé zpívají,
čáku nám dávají
věčného pokoje:
však musí do boje
to malé děťátko,
to sličné poupátko.

Poskoč i dušičko,
navštěv to hnízdičko,
láskou tvou zahřívej,
štědrotí odívej,
stírej ty slzyčky,
pláč na čas maličký.

Zpívej s nebešťany,
zahrej na varhany,
hrkej jak hrdlička,
šetř svého srdéčka,
hlásek pust' veselý,
tak čas tento velí!

ZVÁNÍ K JESLIČKÁM
PÁNA KRÝSTA

K jesličkám překrásného
dět'átka rozmilého
pospěšte, ó hříšníci;
radosti
tu cíl jest milosti,
pospěšte k Ježíškovi,
pospěšte k miláčkoví!

K jesličkám proč meškáte,
k jesličkám nechvátáte,
ó pobožné dušičky?
sladkosti
tu pramen libosti,
navštěvte nemluvnátko,
pozdravte Jezulátko!

K jesličkám, ó človíčku,
pozdravuj holubičku,
pojd'te, duše čistotné:
čistotný
tu med jest lahodný,
pospěšte k čistotnému
ženichu milostnému.

K jesličkám zarmoucený,
tu budeš potěšený,
pospěš, srdce smutné!
Sluhové
tu andělíčkové,
zpívají maličkému,
poupátku rozmilému.

K jesličkám žebráckové,
navštěvte pastuškové
dítě chudičké matky.

Bez vady
tu drahé poklady,
pospěšte, naléznete,
tu brzo zbohatnete.

K jesličkám mudrcové
pospěšte, Tři králové,
navštěvte krále králův:
tu štědrost,
tu věčná jest moudrost,
pospěšte, tu moudrosti
dojdete dle žádosti.

K jesličkám též zvířátka
pospěšte, i hovádka
služte vašemu Pánu:
zahřejte,
povlovně dýchejte,
prokažte službu pilně,
tak čiňte neomylně.

K jesličkám nebešťané
muzyka ať se stane,
by spalo děťátko:
potichu,
ať líbezně v *echu*
hláskové prospívají,
Ježíška kolíbají.

Pospěšte, učiníce
poklonu, políbíce
ručičky roztomilé:
zavažte,
jemu se zakažte
v poddanost v každou chvíli,
směřujte k tomu cíli!

Ó SRDCE MÉHO MILÁČKU!

Ó pacholátko přemilé,
dět'átko spanilé,
ó synáčku krásný,
nad slunýčko jasný,
ó poklade věčný,
ó sklade bezpečný,
ty mé srdce raniš!

Když tvář tvou sobě rozjímám,
z lásky velké říkám:
Nad hvězdys krásnější,
nad měsíc jasnější,
ó boží synáčku,
spanilý miláčku,
střelou milování.

Než tomu se hrubě divím,
že tě v jeslech vidím,
že v plenkách malého
vidím Boha mého
pohodlí nemíti,
zimou se trápiti
pro naše spasení.

Seno, slámu tvou postel máš,
s hovady přebýváš,
hovadské jesličky
jsout' místo kolíčky,
olek a oslíček
jest tvůj statek všecek,
tvojí jsou dvořané.

Mrazem se mění ručičky,
třesou se nožičky,
sláma tebe tlačí,
přivozuje k pláči,
z tvé nebeské tváře
nejde jasnost, záře,
v tmavém chlévě ležíš.

Ó srdce mého miláčku,
ó boží synáčku,
ó dobroto věčná,
lásko nekonečná,
proč sebe na zemi
nížíš mezi námi,
jsouc králem na nebi.

Vím, že pro naše spasení
v chlévěš položený,
chceš hlad podniknouti,
chudobou hynouti,
snášeti bolesti,
naše hříchy nésti
z lásky k nám veliké.

VÍTÁNÍ NAROZENÉHO
PÁNA KRÝSTA

Ježíška přivítejme,
k Spasiteli se znejme,
poklonu slušnou čiňme,
z pravého srdce rceme:
Vítej, Ježíšku milý!

Vítej, Ježíšku malý,
země i nebes králi,
ó naše potěšení,
v smutku obveselení:
Vítej, Ježíšku milý!

Ručičky mu líbejme,
nožiček se chytejme,
srdce mu obětujme
a sladce prozpěvujme:
Vítej, Ježíšku milý!

Všech nástrojové kůru,
harfy, cytáry, vzhůru
ať jsou, ať zní cymbálky,
loutny, trouby, píšťalky:
Vítej, Ježíšku milý!

Pospěšte, čížíčkové,
přileťte, slavičkové,
Ježíška obveselte,
líbezně mu zpívejte:
Vítej, Ježíšku milý!

Přileťte, holubičky,
pospěšte sem, hrdličky,
děťátko přivítejte,
sladké písně zpívejte:
Vítej, Ježíšku milý!

Jesle zhřívej, oslíčku,
chraň od zimy, volečku,
Ježíška maličkého,
Pána však velikého:
Vítej, Ježíšku milý!

My pak tím líbezněji
zpívejme i sladčeji:
Vítej, náš Spasiteli,
vítej, Vykupiteli,
vítej, Ježíšku milý!

K PACHOLÁTKU JEŽÍŠI
NA DEN NAROZENÍ PĀNĚ

Mejlíte se, ó přátele,
domníváteli se v těle
mé srdce býti složené,
kostmi, krví obmezené.

Nejníť mé srdce v mém těle,
jest u mého Spasitele,
jemu dávno jest svěřeno,
v jeho jeslech položeno.

Jinde mu býti nesluší,
než kde jest poklad ctných duší,
poklad pak duší jest Ježíš,
drahá z nebes perla Ježíš.

Ó Ježíši, měj mé srdce,
nechci já ho míti více,
tobě je celé daruji,
tvou láskou je zapaluji.

Ach, kdož by tě nemiloval,
své srdce ti nedaroval,
kdyby právě poznal tebe,
lásko k nám seslaná z nebe.

Tvá nevymluvná spanilost,
v komž by nevzbudila milost?
kohož by srdce nejala,
leč by bylo skřemen, skála.

Tvář tvá jest jak sníh běličká,
krom že tvé rty i dvě líčka
nad růže jsou červenější,
nad krásné kvítky krásnější.

Tvé očičky jsou okynka,
jimiž tvá láska vykouká
a na srdce lidské střílí,
blaze k komu ona cílí.

Mé srdce bud' místo cíle,
k tomu, lásko, střílej mile,
koho ty tvou střelou raníš,
od věčné bolesti chráníš.

Lidé, ó byste to znali,
co by jste sobě žádali:
tou láskou ranění býti,
skrz ni věčný život míti.

Deset písní, otištěných v této knížce, tvoří soubor jedné knihy vánoční lyriky jihočeského kantora Adama Michny z Otradovic. Těchto deset písní připojil k třetí své knize duchovní lyriky *Svatoroční muzyka* z roku 1661. Nazval jsem tento soubor v duchu michnovském *Vánoční muzyka* a těším se, že poklad české vánoční poesie bude jím obohacen o řadu textů dosud úplně neznámých, ježto mimo písně *Chťic aby spal* nebyla jiná dosud vtělena do živoucího repertoáru dneška. Motivicky obsahují tyto skladby téměř všechny živly příběhu Narození Jezulátka, počínající dvěma písněmi adventními.

Vánoční lyrika Michnova má vedle svého náboženského jádra také výjimečný význam umělecký. Znamenat' ve vývoji vánoční poesie české první zřetelné přimknutí k estetice barokové. Teprve od let čtyřicátých sedmnáctého věku, kdy Michna vydal první knihu svých písní, lze právem mluvit o *vánočním baroku* v české lyrice. Proti gotické a humanistické lyrice, reprodukcující v převážné většině svých vánočních písní pouze texty evangelické, bez znatelnějšího ideového a citového obohacení, jež by mohlo v estetickém zhodnocování znamenati novou epochu, projevuje Michnovo tvoření takový vzrůst nových živlů, že očividně pozměňuje dosavadní poetiku.

Je to především výrazné vytvoření *vánoční antitése* „chudoby a bohatství“ v bídě chlěva narozeného božského děcka. Česká lyrika tu po prvé vyjadřuje opravdový úžas z nepochopitelného kontrastu slávy a ubohosti Ježíška, lidsky srdečný úžas, který se odtud stává zvláštností české barokové koledy. Teprve po staletém vývoji dospěla česká vánoční poesie v písních Michnových k hlubšímu chápání této sociální antitesy, právě v době protireformační, kdy rozdíl mezi honosnou nádherou a zpusťšenou ubídněností tísnil českou duši krušněji, než kdykoliv předtím. Avšak ani slovesné umění nevyšlo tu naprázdno. Michna se již od prahu čtyřicátých let sedmnáctého věku pokoušel o různé stylisace této antitése. Je zajímavo sledovati růst jednotlivých motivů od výrazné písně *Vánoční hospoda* (1647), pozoruhodné i svou refrénovou strofikou, až k vyvrcholujícímu plodu tak uvědomělého umění, jakým je píseň *Nebeský slaviček* (1661). Tady čteme strofy, v nichž antitése „všemohoucná a nemohoucná“ došla nejbohatšího a nejmělejšího vtělení. Antitése je tu přímo komposičním živlem celé písně, a slovesně je vyjadřována hýřivě výmluvnými epitety. Specificky baroková figura antitétická došla tu v české poesii definitivního ztvárnění.

Ve vánoční lyrice Michnově prohlubuje se znovu *něha a srdečnost* františkánské gotiky, vyvírající z tradice umbrijského Greccia. Jak Michna dovedl sladkost mateřské lásky k novorozeňátku vyjádřiti v písni *Vánoční noc* (1647), hledá si rovného v projevech světové lyriky. Tato nota chybí i v slavných provençalských koledových „nouvè“ Michnova současníka Mikuláše Saboly. Snad jen v rozkošné ukolébavce Lope de Vegy najde se obdoba této srdečné něhy, jež u Michny vyvrcholuje v ryze barokovém citění písni *Vítání narozeného Pána Krysta* (1661). Věřící křesťan v ní přejímá lásku Matky Boží, svoláváje celou přírodu k společnému holdování Jezulátku.

Michnovy vánoční písně jsou však také prvním výrazem barokové snahy zapnouti do proudu lyrického zbožňování Jezulátka i sklony tvůrčí osobnosti básnickovy. Michna byl vedle básníka nejen praktickým hudebníkem, jako ředitel kůru jindřichohradeckého proboštského kostela, ale také tvůrčím hudebním skladatelem. Zjitřený *smysl sluchový* projevuje se v jeho písních nejen počitky a vjemy zvukovými, ale je vyjádřen i labužnickým odlišováním hudebních nástrojů celého kůru. Básník připoutává k hudebníkům a zpěvákům i všelike rody ptačí. Čížičkové, slavičkové, holubičky a hrdličky mají líbezně prozpěvovati Ježíškovi společně s věřícími. A nežádá se tu jen zpěv „líbezný“, Michna ve vánočních písních dospívá k *synestézi* počitků sluchových s chut'ovými, vyjadřované v stále se opakujícím „sladkém prozpěvování“, v „sladkém písně zpívání“, posléze až v komparativním vystupňování výzvy „zpívejme sladčeji“.

Michna byl však nejen výrazným typem auditiva, jeho písně projevují také *visuální* schopnosti vnímání tvary a barvy květů, *čichové* počitky vůně a *tělové* vjemy zimy i tepla. Barokový tlak smyslů projevuje se tedy v jeho vánočních písních takovou měrou, že opravňuje k tvrzení, na počátku vyjádřeném: jimi do české lyriky vánoční vchází *nový odlišný typ slovesný*.

Vilém Bitnar

V Á N O Č N Í M U Z Y K U

ADAMA MICHNY Z OTRADOVIC

Z E S T A R É H O B A R O K O V É H O T I S K U V Y D A L

A D O S L O V E M O P A T Ř I L V I L É M B I T N A R

P í s m e m B a s k e r v i l l e v y t i s k l a k n i h t i s k á r n a O r b i s v P r a z e

v p o č t u 2 0 0 p r o d e j n ý c h č í s l o v a n ý c h v ý t i s k ů .

V y d a l o n a k l a d a t e l s t v í „ U s v a t é h o J i n d ř i c h a “

B o h u s l a v R u p p v P r a z e

Tento výtisk má číslo

